

Світлана Оксамитна,
докторка соціологічних наук, професорка кафедри соціології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
oksamyt@ukma.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-2403-6337>

ЖІНКИ У КІБЕРБЕЗПЕЦІ: ОСВІТА В НАУКМА НА ТЛІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

У системі вищої освіти України спеціальність «Кібербезпека та захист інформації» належить до галузі «Інформаційні технології». До цієї ж галузі належать також такі спеціальності, як «Прикладна математика», «Інженерія програмного забезпечення», «Комп'ютерні науки», «Інформаційні системи і технології», «Комп'ютерна інженерія», «Системний аналіз та наук про дані». Підготовка фахівців у цій галузі в Україні здійснюється десятками закладів вищої освіти країни, зокрема на різні освітні програми в межах спеціальності «Кібербезпека та захист інформації» 2025 р. набір студентів здійснювало близько 60 закладів вищої освіти. У межах цієї спеціальності студенти набувають знань і навичок щодо того, як захищати інформацію за допомогою технологій, як виявляти ризики та використовувати автоматизовані системи для запобігання хакерським атакам, як налагоджувати роботу комп'ютерних мереж у разі кібератак, як розробляти програмне забезпечення, впроваджувати стратегію інформаційної безпеки, проводити її аудит. Ринок праці країни пропонує низку занять і посад, де можна знайти професійне застосування здобутим знанням та навичкам, як-от спеціаліст з аналізу кіберзагроз; офіцер кіберполіції; системний адміністратор; аналітик баз даних; програміст; тестувальник програмного забезпечення; фахівець з ІТ-операцій; інженер із захисту інформації; керівник проєктів; викладач ІТ-технологій; ін-

спектор з організації захисту секретної інформації тощо (Кібербезпека та захист інформації, 2024).

Кібербезпека належить до галузей STEM (наука, технології, інженерія, математика), у яких тривалий час продовжує відтворюватися освітня гендерна сегрегація, коли частка жінок серед студентів ЗВО у цих галузях коливається від 10 до 30 відсотків (Оксамитна, 2021). Така ситуація є добре помітною для органів державної влади країни (Про затвердження державної соціальної програми, 2018; Кабінет Міністрів України, 2022) та для науковців, зокрема щодо освіти з кібербезпеки (Лучик, 2024; Уваркіна, Матійко & Шевчук, 2025; Лучик, Манжай, Носов & Лучик, 2025).

Чинна «Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року» особливу увагу звертає на необхідність подолання рамок «жіночих/чоловічих» професій для подальшої повноцінної та вичерпної самореалізації здобувачок і здобувачів освіти в дорослому житті, зокрема «проведення для інформування та мотивації дівчат і жінок кампаній щодо вибору нестереотипної кар'єри STEM (наука, технології, інженерія, математика)» (Кабінет Міністрів України, 2022).

Наразі ми маємо достовірні статистичні дані тільки щодо гендерних відмінностей в межах освітньої галузі «Інформаційні технології» загалом, де частка жінок протягом останніх років коливається близько 17–19 % (Вища та фахова передвища освіта в Україні; Жінки і чоловіки в Україні, 2023; Жінки і чоловіки в Україні, 2025). Достовірні статистичні дані щодо спеціальності «Кібербезпека та захист інформації» у відкритому доступі відсутні. У одному з джерел стверджується, що «серед студентів закладів вищої освіти, які здобувають спеціальність “Кібербезпека та захист інформації”, кількість дівчат щороку збільшується і становить близько 10 %» (Лучик, 2024).

На цьому загальнонаціональному тлі ситуація в НаУКМА виглядає суттєво відмінною (див. рис. 1). З усіх спеціальностей галузі «Інформаційні технології» в НаУКМА навчання

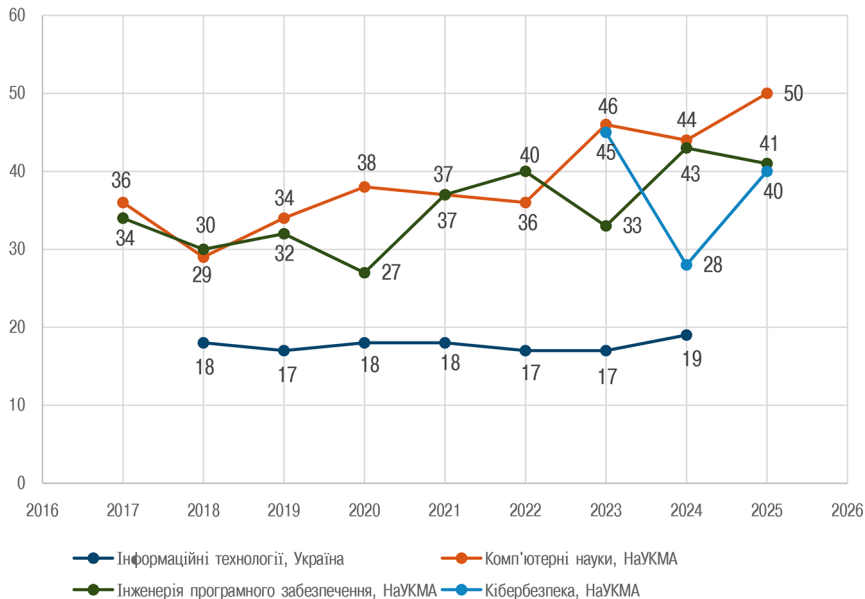

Рис. 1. Частка жінок серед студентів за галуззю знань «Інформаційні технології» в Україні та за окремими спеціальностями галузі в НаУКМА, %

відбувається за трьома спеціальностями, а саме «Комп'ютерні науки», «Інженерія програмного забезпечення» та «Кібербезпека й захист інформації». Гендерний дисбаланс серед студентів і студенток за двома першими спеціальностями з 2017 по 2025 роки коливався, але був значно меншим, ніж за загальнонаціональними даними, а також систематично зменшувався. За результатами вступної кампанії 2025 р. набір здобувачок і здобувачів освіти зі спеціальності «Комп'ютерні науки» досяг гендерного паритету (50/50) (Вступ до НаУКМА)¹. Спеціальність «Кібербезпека та захист інформації» відкрита в НаУКМА тільки три роки тому, й робити висновки щодо стану й динаміки гендерного дисбалансу сту-

¹ Розрахунки здійснювалися авторкою тільки для абітурієнтів з відкритими особистими даними.

дентства ще зарано, але вже очевидно, що частка студенток значно перевищує загальнонаціональні тенденції в галузі чи вказані вище 10 % для спеціальності.

Отже, відмінності між загальнонаціональними тенденціями і гендерною динамікою в НаУКМА очевидні. Вірогідно, такі відмінності зумовлені низкою чинників, серед яких чільне місце посідає гендерно чутлива внутрішня політика в НаУКМА або, як визначено у «Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року», успішне формування недискримінаційного освітнього середовища, складовими якого є сформований інституційний механізм забезпечення гендерної рівності, зокрема відповідна політика забезпечення гендерної рівності та відповідальні за реалізацію цієї політики органи університету (Марценюк, 2025). Різноманітні складові такої політики та освітнього середовища загалом (гендерний аудит, розгляд скарг щодо порушення політики, тижні гендерної рівності та інші просвітницькі заходи, взаємодія з Центром забезпечення якості освіти, численні різнофахові дисципліни на гендерну тематику тощо) разом з ефективністю вступних кампаній до НаУКМА, ймовірно, забезпечують значно кращі перспективи наближення до гендерного паритету серед студентів і студенток у галузі «Інформаційні технології», зокрема спеціальності «Кібербезпека та захист інформації», аніж серед здобувачок і здобувачів вищої освіти на загальнонаціональному рівні.

Список використаних джерел

- Вища та фахова передвища освіта в Україні. https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/arh_vuz_20_u.html.
- Вступ до НаУКМА 2017–2025. <https://konkurs.ukma.edu.ua/#2024>.
- Жінки і чоловіки в Україні 2022. Статистичний збірник. (2023). Державна служба статистики України. Київ. https://stat.gov.ua/uk/publications?f%5B0%5D=publication_type%3Acollection&f%5B1%5D=publications_topics%3A5261.

- Жінки і чоловіки в Україні 2024. Статистичний збірник. (2025). Державна служба статистики України. Київ. https://stat.gov.ua/uk/publications?f%5B0%5D=publication_type%3Acollection&f%5B1%5D=publications_topics%3A5261.
- Кабінет Міністрів України. (2022, 20 грудня). Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації. Розпорядження № 1163-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>.
- Кибербезпека та захист інформації: все про спеціальність F5 (125). (2024). *Education.ua*. <https://www.education.ua/news/2024/03/29/kiberbezpeka-ta-zakhyst-informatsii-vse-pro-spetsialnist-125/>.
- Лучик, С. Д., Манжай, О. В., Носов, В. В., & Лучик, В. Є. (2025). Гендерна рівність у кібербезпеці. *Кибербезпека: освіта, наука, техніка*, 3 (27). <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2025.27.742>.
- Лучик, С. (2024). Гендерні аспекти інформаційної та кібербезпеки. У Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тренди і стратегічні імперативи розвитку HR-інжинірингу, економіки та бізнесу в умовах турбулентності й трансформації національної економіки», 14–15 листопада 2024 р. (с. 142–145). ХНУ.
- Марценюк, Т. О. (2025). Інституційний механізм забезпечення гендерної рівності у сфері освіти в Києво-Могилянській академії. У *Гендерна рівність та інклюзія у вищій освіті: від політик до реалізації: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої Дню науки та Дню Європи в Україні (16 травня 2025 року)* (Редкол. Л. О. Кожура та ін.) (с. 39–41). КНЕУ. <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/35060>.
- Оксамитна, С. (2021). Гендерні відмінності у сфері зайнятості, освіти та навчання в Україні в контексті виконання Угоди про асоціацію. Український центр європейської політики. http://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Doslid_01_2021-WEB_NEW_2.pdf.

Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 р. № 73. <https://zakon.rada.gov.ua/>.

Уваркіна, О. В., Матійко, А. А., & Шевчук, О. С. (2025). Жінки в кібербезпеці: політика сприяння гендерної рівності. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 1 (65), 124–129. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1\(65\).332568](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2025.1(65).332568).